

Principes en werkwijze

Fair Trade Original. For a change.

Handel die on

Via het concept van ontwikkelingshandel biedt Fair Trade Original haar handelspartners toegang tot de exportmarkt en stelt hen in staat kansen te benutten die van invloed zijn op het succes van de organisatie. Dit schept werkgelegenheid, verbetert inkomens van producenten en werknemers, versterkt hun positie binnen de organisatie en geeft hen meer vat op hun levensomstandigheden.

twikkelt

Deze doelstelling van Fair Trade Original om via versterking van de positie van haar handelspartners op de wereldmarkt, de kansen van producenten en werknemers in ontwikkelingslanden te vergroten, is geen vanzelfsprekendheid en kan pas gerealiseerd worden als de handel onder fairtrade principes plaats vindt. Het is bovendien een langdurig proces, dat de inzet vergt van iedereen in de keten: producent, handelspartner, groothandel, winkelier en consument. Elke sector, elk land van herkomst kent zijn specifieke problemen en uitdagingen. Ontwikkelingshandel is daarmee complex en fascinerend tegelijk.

Om de kansen van producenten en werknemers in ontwikkelingslanden te vergroten, vergt de inzet van iedereen in de keten

Fair Trade Original gaat langdurige relaties aan met handelspartners die de fairtrade principes onderschrijven en overtuigd zijn van het concept ontwikkelingshandel. De uitvoering begint heel praktisch: met de inkoop van een uitgebalanceerd productassortiment dat aantrekkelijk is voor de Europese markt. Naast een gevarieerd assortiment food, voert Fair Trade Original een modern, etnisch assortiment in de segmenten wonen, tafelen en mode. De producten

zijn breed verkrijgbaar in onder andere de supermarkten en de Wereldwinkels.

Visie

Armoede en ongelijke verdeling van rijkdom vormen een belangrijk obstakel voor het welzijn van het individu en de gemeenschap waarin het leeft, staan ontwikkelingen in de weg, en vormen een voortdurende bron van spanningen en tegenstellingen tussen individuen en groepen in de samenleving.

Missie

Fair Trade Original wil via ontwikkelingshandel met handelspartners en producenten in Afrika, Azië en Latijns-Amerika een positieve bijdrage leveren aan de bestrijding van armoede. Hierbij staan rendement, duurzaamheid in relatie, zelfstandigheid en eigenwaarde voor de producenten en handelspartners voorop.

Handelspartn

Fair Trade Original maakt onderscheid tussen handelspartners en producenten. De producenten laten de producten één voor één door hun handen gaan: tijdens het plukken van de koffiebonen, het beschilderen van het aardewerk of het afvullen van de potjes tapenade. Handelspartners zijn de exporteurs in ontwikkelingslanden bij wie Fair Trade Original hetzij zelf, hetzij via een importeur in Nederland of Europa, inkoopt.

ers en producenten

De handelspartners vormen kort gezegd de schakel voor de producenten naar de exportmarkt. Zij nemen de orders aan, zetten deze uit bij de producenten, ondersteunen hen waar nodig in het productieproces, verzamelen de producten, betalen de producenten en verzorgen de logistiek en export. Het vergt goede afspraken en regelmatige afstemming om een heldere balans te houden tussen de belangen van de handelspartner als exportbedrijf, de belangen van de producenten en de eisen van de markt. Ontwikkelingshandel is hierdoor ook: voortdurend evenwicht zoeken tussen idealen en de weerbarstige commerciële praktijk van elke dag.

Producenten

Koffieboeren met één hectare land die zich verenigd hebben in een coöperatie. Theeplukkers die werken op een theeplantage die een sociaal beleid voert. Een houtwerkplaats, begonnen als eenmansbedrijf, nu met twintig mensen in dienst. Tassenvlechtsters die thuis werken en eenmaal per week hun bestelling afleveren. Glasblazers die blij zijn in een fabriek te werken waar het minder heet, veiliger en plezieriger is. Vrouwen die beschikken over een eigen werkplaats, omdat ze in een moslimcultuur niet met mannen mogen samenwerken. De samenwerkingsvormen van producenten zijn even divers als de producten die ze maken. De overeenkomst is dat ze wonen en werken in een ontwikkelingsland in Azië, Afrika of Latijns-Amerika, zich in een achterstandspositie bevinden, en

dat ze zijn georganiseerd om hun positie te verbeteren. Afzonderlijk hebben zij geen of nauwelijks (internationale) markttoegang voor hun producten; samenwerking vergroot hun kansen.

Handelspartners

Fair Trade Original neemt niet af van individuele producenten, maar van exportorganisaties. Dat kunnen marketingorganisaties zijn die van producenten inkopen, coöperaties of fabrieken. Deze handelspartners zijn voor Fair Trade Original de cruciale schakel om de producenten of de werknemers te bereiken. De inspanningen gericht op ontwikkelingen bij de handelspartners dragen bij aan een duurzame versterking van de marktkansen van de bij hen aangesloten producenten, en zodoende aan hun sociaaleconomische ontwikkeling.

Handelspartners spelen een zeer actieve rol in de begeleiding van producenten

Handelspartners spelen over het algemeen een zeer actieve rol in de begeleiding van de producenten. Of deze nu ter plaatse in de fabriek, centrale werkplaats of op de plantage werken of soms ver in het binnenland op hun eigen stukje land of in een kleine informele werkplaats en soms zelfs thuis: in de keten

worden zij gesteund door de inspanningen van de handelspartner. Naast de meer technische kanten van de inkoop, verkoop en exportlogistiek, kan deze rol vele gezichten aannemen. Productontwikkeling, inkoop van grondstoffen, trainingen om de productie te verbeteren, toezien op goede arbeidsomstandigheden, opzetten van een sociaal noodfonds, verschaffen van beurzen voor de schoolgaande kinderen, voorlichting over HIV en Aids: iedere situatie vraagt een andere aanpak. Vaak buigt de lokale producentenorganisatie zich over de behoeftes van de individuele producenten, in grotere werkverbanden is er een werknemerscomité dat meebeslist over de te stellen prioriteiten. Fair Trade Original financiert, stimuleert en faciliteert deze programma's, die een wezenlijk deel uitmaken van de sociaaleconomische ontwikkeling van de producenten.

De fairtrade principes waar Fair Trade Original naar handelt:

1 Kansen bieden aan kansarme producenten

Fairtrade leveranciers zijn handelspartners die afnemen van kansarme producenten, en bedrijven met een expliciet sociaal beleid. De handelspartners brengen, al dan niet met hulp van Fair Trade Original, binnen hun eigen bedrijf en bij hun producenten of werknemers ontwikkeling op gang. Als het Max Havelaar Keurmerk voor het product bestaat, krijgen gecertificeerde handelspartners voorrang.

2 Transparantie

Verantwoording: alle spelers in de handelsketen zijn helder en transparant en voeren een inzichtelijke administratie. Partijen informeren elkaar over belangrijke ontwikkelingen binnen de markt en binnen hun eigen organisatie.

Ketenverantwoordelijkheid: elke betrokkene in de keten heeft vanuit zijn eigen positie verantwoordelijkheid voor de herkomst van de grondstoffen, de kwaliteit van producten en productieprocessen

en het naleven van de fairtrade principes.

3 Eerlijke handelsvoorwaarden

Voorfinanciering: ter overbrugging van de periode tussen order en betaling biedt Fair Trade Original haar partners voorfinanciering van maximaal 60% van het orderbedrag aan.

Lange termijn handelsrelaties: Fair Trade Original streeft ernaar relaties met handelspartners te onderhouden voor een periode van tenminste 5 jaar, een periode die nodig is om duurzame ontwikkelingen op gang te brengen. De (export)expertise bij handelspartners wordt gaandeweg opgebouwd en terugval moet worden ingecalculleerd. De lange termijn relatie is ook van toepassing tussen handelspartners en hun producenten en werknemers.

Orders en betalingen: de in- en verkoopcontracten in de keten dienen begrijpelijk en realistisch te zijn en duidelijk de rechten en plichten van de betrokken partijen aan te geven ten aanzien van het product (specificaties en wettelijke eisen), de prijs en leveringsdatum.

Leveringen dienen op tijd betaald te worden.

Ontwikkelingspremie: deze wordt – bovenop de inkoopprijs, zie hieronder – betaald voor producten met Max Havelaar Keurmerk en voor een toenemend aantal food producten zonder het keurmerk. Voorwaarde is de oprichting van een democratisch en gemeenschappelijk orgaan van werkgever en werknemers die beslist over de besteding van de premiegelden.

4 Verantwoorde prijzen

Fair Trade Original betaalt de handelspartners een prijs, die boven de kostprijs ligt. De prijs moet hoog genoeg zijn om werknemers een aanvaardbaar loon te betalen en de kosten van productie en handel te dekken. Deze prijs wordt in overleg met de handelspartner vastgesteld, onder andere op basis van een duidelijke kostprijsberekening. De handelspartner onderhandelt op haar beurt weer met de producent. Als de kostprijs van een product stelselmatig te hoog uitvalt, wordt met de handelspartner gewerkt aan kostenbesparing en efficiëntieverbetering. Uiteraard werkt Fair Trade Original ook in eigen huis aan

beheersing van de kosten. Het Max Havelaar keurmerk garandeert voor een aantal levensmiddelen een vaste minimumprijs voor de afname van de grondstoffen (koffiebonen, sinaasappelen, druiven), om zeker te stellen dat de kosten van duurzame productie, in de zin van bedrijfs-economisch, sociaal en milieu verantwoord, worden gedekt. Fair Trade Original beoordeelt voor alle andere producten met behulp van de EFTA fairtrade beoordeling of de werknemers en producenten een aanvaardbaar inkomen krijgen, en of prijzen tot stand komen op basis van een transparante kostprijsberekening.

De fairtrade

Wereldwijd hebben de Fairtrade Labelling Organizations International (FLO e-V)¹, World Fair Trade Organisation (WFTO) en European Fair Trade Association (EFTA) fairtrade principes vastgesteld, de grondbeginselen van waaruit de fairtrade beweging wil werken.

Iedere organisatie heeft eigen zwaartepunten. Voor 15 (landbouw) producten² bestaat het Max Havelaar keurmerk voor Fairtrade. Als een product voor minimaal 50% uit fairtrade gecertificeerde grondstoffen bestaat, mag dit keurmerk

5 Geen kinderarbeid, geen gedwongen arbeid

Geen kinderarbeid: fairtrade producten worden gemaakt zonder kinderarbeid van kinderen onder de 16 jaar. Als kinderen meehelpen, mag dat nooit ten koste gaan van scholing, gezondheid en tijd om te spelen. De handelspartners respecteren de rechten van kinderen. Zij kunnen aantonen dat bij hen geen kinderen in dienst zijn.

Geen gedwongen arbeid: iedere vorm van geweld, dwang of slavenarbeid is onacceptabel. Bij constatering hiervan wordt de handelsrelatie onmiddellijk beëindigd.

e principes

daarop gevoerd worden. FLO Cert controleert de leveranciers van deze producten of zij zich aan de fairtrade principes houden en of zij de ontwikkelingspremie die voor deze producten betaald wordt, volgens de regels besteden.

Voor de meeste verwerkte en gifts & living producten bestaat nog geen fairtrade keurmerk. Fair Trade Original laat de naleving van de fairtrade principes door deze handelspartners beoordelen met behulp van het EFTA fairtrade beoordelingssysteem.

6 Gelijke kansen
Geen discriminatie: iedere producent en werknemer m/v heeft bij gelijk werk recht op gelijke beloning, gelijke behandeling en gelijke arbeidskansen, ongeacht ras, klasse, kaste, huidskleur, geslacht, religie, politieke overtuiging en sociale en/of culturele achtergrond. Bij constatering van discriminatie stelt de handelspartner een verbeterplan op. Er wordt toegezien op daadwerkelijke

uitvoering van het plan binnen de overeengekomen termijn.
Vrijheid van organisatievorming: de handelspartner dient zijn producenten en werknemers de vrijheid te bieden zich te organiseren in vakbonden of gekozen werknemerscomités. In werkplaatsen van meer dan 50 werknemers wordt een gekozen werknemerscomité gevormd dat alle werknemers vertegenwoordigt in onderhandelingen met het management over arbeids-

voorwaarden en verbetering van arbeidsomstandigheden.

7 Verantwoorde arbeidsomstandigheden

Verantwoorde arbeidsvoorwaarden: in fabrieken en grotere, meer formele werkplaatsen, zijn arbeidsvoorwaarden als werktijden, uren, vakantie, ziekteverlof en pensioen minstens volgens de nationale of de internationale wetgeving geregeld. Bovendien zijn er extra inspanningen om de werk- en levensomstandigheden van de werknemers te verbeteren. Voorbeelden zijn: een kantine, kinderopvang, leningfonds en activiteiten met het personeel. Alle werknemers in deze werkplaatsen hebben een arbeidscontract getekend waarin de arbeidsvoorwaarden duidelijk beschreven staan. In de kleinere, nog informele werkplaatsen is er minstens een eenvoudige personeelsadministratie met een handtekening van iedere werknemer.

Gezondheid en veiligheid op de werkvloer: het uitgevoerde werk moet binnen redelijke marges veilig en gezond zijn. Bij constatering van ongezond of onveilig werk, wordt een verbeterplan in gang gezet. Daarbij

spelen eventueel (lokale) experts een rol.

8 Capaciteitsopbouw

Van handelspartners wordt verwacht dat zij de capaciteit van hun producenten en leden structureel verbeteren. Fair Trade Original heeft veel expertise opgebouwd op het gebied van capaciteitsopbouw van handelspartners en producenten. De ontwikkelingsprogramma's, vaak in samenwerking met experts ter plekke, vormen een belangrijk instrument in de ontwikkelingshandel. Door het verbeteren van de productie- en handelsprestaties, ontwikkelen handelspartners zich tot betrouwbare leveranciers. Met de verworven expertise worden nieuwe markten toegankelijk. De capaciteitsopbouw beoogt verbeteringen op bedrijfseconomisch en op sociaal gebied. Bij het eerste valt te denken aan de opzet van een kwaliteitszorgsysteem, efficiencyverbetering, productontwikkeling, verbetering van de logistiek en verpakkingen, verstrekking van marktinformatie en verbetering van het management. Dit kan zich zowel af op het niveau van de handelspartner afspeelen als bij de producenten.

Op sociaal gebied gaat het om zaken ten aanzien van de naleving van de fairtrade principes zoals verbetering van arbeids- en levensomstandigheden, inkomens, capaciteit om beslissingen te nemen, organisatievorming et cetera.

9 Zorg voor het milieu

Alle spelers in de handelsketen trachten de belasting van het milieu door productie en handel zo veel mogelijk te beperken door verantwoord gebruik van natuurlijke hulpbronnen en verantwoord beheer van afval. Deze activiteiten dragen bij aan een duurzame leef- en werkomgeving.

10 Promotie van fairtrade

Iedere speler in de keten kent de doelstellingen en principes van fairtrade en informeert haar klanten en haar toeleveranciers daarover.

1 FLO e-V is verantwoordelijk voor normstelling en ondersteuning van nationale Fairtrade keurmerkorganisaties, zoals Max Havelaar Nederland. Zie www.fairtrade.net. De controle wordt uitgevoerd door de onafhankelijke organisatie FLO-Cert.

2 Koffie, bananen, vers fruit, bloemen, cacao, thee, suiker, rijst, honing, wijn, voetballen, kruiden, vruchtensappen, katoen en samengestelde producten.

Van nieuw contact tot inten

Als Fair Trade Original op zoek is naar nieuwe producten, is de eerste stap om te kijken of bestaande handelspartners in het Afrika, Azië of Latijns-Amerika, eventueel na specifieke ondersteuning op dit gebied, deze kunnen leveren. Lukt dit niet, dan wordt er een nieuwe handelspartner gezocht via de eigen netwerken, waaronder collega-organisaties in Europa.

Bij food is in eerste instantie richtinggevend welke bedrijven of coöperaties al gecertificeerd zijn door de FLO Cert, de internationale certificeringsorganisatie achter het Max Havelaar Keurmerk. Om te beoordelen of de nieuwe handelspartner geschikt is voor een langdurige samenwerking en hoe deze het beste gestalte kan krijgen, beschikt Fair Trade Original over een aantal (zelfontwikkelde) meetinstrumenten.

Samenwerkingsovereenkomst

Om te toetsen of de aspirant handelspartner past binnen de bedrijfsfilosofie van Fair Trade Original, vult deze een basis informatieformulier in over de organisatie. Dit biedt inzicht in de capaciteiten van de nieuwe handelspartner wat betreft bedrijfsvoering, export en het naleven van de fairtrade principes.

Fair Trade Original verwacht niet dat de nieuwe partner meteen volledig voldoet aan deze principes, maar wil wel weten of ze de potentie en de betrokkenheid heeft om binnen afzienbare tijd een fairtrade organisatie te worden. Ook is het van belang dat levering aan de exportmarkt haalbaar is, is het niet direct dan toch op korte termijn. Na een positieve beoordeling, kunnen de voorbereidingen worden getroffen voor een eerste bestelling en wordt een samenwerkingsovereenkomst getekend waarin beide partijen verklaren dat zij zich zullen houden aan de fairtrade principes.

sieve samenwerking

Toetsing van de fairtrade principes

Bij voorkeur laat Fair Trade Original de toetsing op de toepassing van de fairtrade principes over aan een onafhankelijke certificeringsorganisatie zoals FLO Cert. Een nieuwe partner die producten levert waarvoor geen Max Havelaar keurmerk bestaat (dit Fairtrade keurmerk geldt voor een beperkt aantal producten, voornamelijk levensmiddelen), wordt door Fair Trade Original zelf beoordeeld op de toepassing van de fairtrade principes. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het EFTA fairtrade beoordelingssysteem dat ontwikkeld is door Europese fairtrade organisaties. Per fairtrade principe wordt een kleur gegeven: groen voor voluit fairtrade, geel voor kleine onvolkomenheden, oranje voor onvolkomenheden die direct verbetering behoeven en rood wanneer het management niet verandert op dat gebied. De fairtrade beoordeling wordt vastgelegd in een rapport van bevindingen en een verbeterplan. Indien blijkt dat de handelspartner belangrijke tekortkomingen niet oplost dan zal Fair Trade Original de samenwerking beëindigen.

Duurzame capaciteitsopbouw

Naast de handel, is capaciteitsopbouw voor Fair Trade Original een centraal element in haar samenwerking met de handelspartners. Dankzij de ruime ervaring die de organisatie daarmee heeft opgedaan, kan zij de handelspartners een uniek aanbod doen. Als blijkt dat de samenwerking potentie heeft en dat er naast de handel ondersteuning nodig is om uit te groeien tot

een succesvolle exporteur, wordt er een bedrijfsanalyse uitgevoerd om de sterke en zwakke punten van de handelspartner te identificeren. Op grond van deze analyse en de fairtrade beoordeling (op basis van hetzij de FLO-Inspectie hetzij de EFTA fairtrade beoordeling, zie ook pagina 10–11) wordt samen met de handelspartner, als het nodig is, een meerjarenplan opgesteld. Dit bedrijfsontwikkelingsplan heeft tot

Naast de handel, is capaciteitsopbouw voor Fair Trade Original een centraal element in haar samenwerking met de handelspartners

doel een sterkere positie in de exportmarkt te veroveren, in de fairtrade markt én in de mainstream. Relevante verbeteringen op bedrijfseconomisch en op fairtrade terrein worden gepland en doorgevoerd, zowel op het niveau van de handelspartner als bij producenten en toeleveranciers.

In de uitvoering van de programma's werkt Fair Trade Original waar mogelijk samen met collega-organisaties en met lokale organisaties en consultants in de regio van de handelspartner zelf. Sommige handelspartners worden in hun verdere ontwikkeling begeleid door collega fairtrade organisaties. In dat geval wordt Fair Trade Original geïnformeerd over de voortgang.

Afbouw relatie

De relatie hoeft niet te stoppen als het ontwikkelingsprogramma met succes is afgerond, of als blijkt dat de handelspartner geen behoefte heeft aan een dergelijk programma. Integendeel: een succesvolle handelspartner die voldoet aan alle eisen, geeft Fair Trade Original meer armslag om nieuwe partners te begeleiden. De handelsrelatie stopt wél als de gewenste ontwikkeling blijvend niet tot stand komt, of bij corruptie of wanbeleid. Ook als er, ondanks wederzijdse inspanningen, geen verkoopbare producten meer worden gemaakt, houdt de handelsrelatie op. Waar gewenst wordt een exit-programma opgesteld om de handelspartner te begeleiden naar andere afnemers of naar productlijnen die elders succesvol afgezet kunnen worden.

Monitoring en bijsturing

Wanneer de samenwerking tussen Fair Trade Original en haar handelspartners gestalte heeft gekregen en er een bedrijfsontwikkelingsplan is opgesteld, wordt de voortgang jaarlijks geëvalueerd. Op grond hiervan stellen de handelspartner en Fair Trade Original het plan bij.

Met de meeste handelspartners is er geregeld persoonlijk contact: medewerkers van Fair Trade Original gaan op werkbezoek, geven adviezen en cursussen, of de handelspartners komen naar Culemborg. Allemaal momenten om de actuele stand van zaken op een formele of informele wijze te bespreken. Daarnaast heeft Fair Trade Original een uitgebreid netwerk van adviseurs in de diverse regio's zelf. Zij brengen verslag uit van het resultaat van hun werkzaamheden bij handelspartners. Bovendien vindt regelmatig een uitwisseling plaats met Europese collega-organisaties, om ziens- en werkwijze ten aanzien van gezamenlijke handelspartners te bespreken.

Daarnaast zijn meerdere organisaties verantwoordelijk voor een onafhankelijke, externe controle:

FLO Cert

Iedere handelspartner die producten levert met het Max Havelaar keurmerk wordt periodiek geïnspecteerd door FLO Cert³. Daartoe beschikt FLO Cert, die haar standplaats in Duitsland heeft, over een wereldwijd netwerk van inspecteurs, die de situatie ter plekke kennen en de taal spreken. Naast de algemene standaarden waar alle producenten van deze producten aan moeten voldoen, worden specifieke productgebonden standaarden ten aanzien van onder andere de prijs en de besteding van de ontwikkelingspremie opgesteld. Ook Fair Trade Original, als licentie-

houder van het Max Havelaar Keurmerk, moet haar inkoop- en verkoopgegevens kunnen verantwoorden.

EFTA

Fair Trade Original ontwikkelde samen met de European Fair Trade Association⁴ de EFTA fairtrade beoordeling om handelspartners die niet door FLO Cert. gecertificeerd kunnen worden, te beoordelen op het naleven van de fairtrade principes. Inmiddels zijn de meeste handelspartners van Fair Trade Original met behulp van dit systeem beoordeeld door lokale consultants en vinden herhalingsbeoordelingen plaats. Fair Trade Original is lid van EFTA.

Landelijke Vereniging van Wereldwinkels

De Landelijke Vereniging van Wereldwinkels⁵ in Nederland controleert de importeurs die door haar erkend zijn als leverancier aan Wereldwinkels, waaronder Fair Trade Original. Bovendien laat zij steekproeven doen bij handelspartners en producentenorganisaties met wie deze importeurs werken. In België is Fair Trade Original door Oxfam-Wereldwinkels erkend als leverancier.

WFTO

Voor haar eigen leden ontwikkelde de World Fair Trade Organisation⁶ (WFTO) een self-assessment methode.

Ieder WFTO-lid (waaronder Fair Trade Original) is verplicht tweejaarlijks een gedetailleerde vragenlijst in te vullen over werkwijze en ontwikkeling. Steekproefsgewijs worden deze ingevulde vragenlijsten extern geverifieerd. WFTO ontwikkelt op dit moment een systeem waarmee alle leden regelmatig gecontroleerd kunnen worden door onafhankelijke inspecteurs. Uiteindelijk moet dit resulteren in een WFTO keurmerk op organisatieniveau.

De consument

De afnemers van de producten en de consument zijn uiteindelijk het geweten van Fair Trade Original. Het is van belang dat zij de producten waarderen en de werkwijze vertrouwen. Fair Trade Original legt verantwoording af in het jaarverslag. Media als de website, het corporate magazine F-Commerce en nieuwsbrieven bieden informatie over de uitgangspunten én de actuele stand van zaken.

Tot slot

De hierboven beschreven principes en werkwijze van Fair Trade Original zijn gericht op structurele ontwikkelingen bij handelspartners, boeren, ambachtslieden en werknemers in Afrika, Azië en Latijns-Amerika.

Door hun kansen op de exportmarkt te vergroten en sociale verbeteringen tot stand te brengen, draagt de handel daadwerkelijk bij aan armoedebestrijding.

Door de groeiende omvang van de handel, hebben steeds meer mensen baat bij deze aanpak. Wie hieraan een bijdrage wil leveren, is van harte welkom.

3 www.flo-cert.net

5 www.wereldwinkels.nl

4 www.european-fair-trade-association.org

6 www.wfto.com

Fair Trade Original

Nederland:

Beesdseweg 5 · 4104 AW · Culemborg

Postbus 115 · 4100 AC Culemborg

www.fairtrade.nl

België:

Hoogstraat 35E · 3360 Bierbeek

www.fairtrade.be

Fair Trade Original. For a change.

